

Novine u jurisprudenciji Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine

► Pripremio: Edin Čengić, Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine

Uvod

Za ovaj broj časopisa „Pravna hronika“ izdvojeno je šest odluka Vrhovnog suda Federacije BiH i to četiri odluke iz oblasti krivičnog prava, te dvije odluke iz građanske oblasti.

Predmet broj 01 0 K 016525 23 Kžk od 4. aprila 2024. godine – prekoračenje neophodno potrebne odbrane za odbijanje napada kod nužne odbrane

Činjenice i žalbeni navodi

Presudom Kantonalnog suda u Bihaću broj 01 0 K 016525 22 K 2 od 1. februara 2023. godine optuženi M.G. je, na osnovu člana 299. tačka a) Zakona o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine (ZKPFBiH), oslobođen optužbe da je počinio krivično djelo ubistvo iz člana 166. stav 1. u vezi sa članom 28. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine (KZFBiH).

Vrhovni sud Federacije BiH je ustanovio da su osnovani žalbeni navodi kantonalnog tužitelja koji je ukazivao na to da je prvostepeni sud u pobijanoj presudi propustio da navede razloge

zašto smatra da su radnje koje je optuženi preduzeo prema oštećenom bile neophodne za odbijanje istovremenog protivpravnog napada i da je na taj način učinio bitnu povredu odredaba krivičnog postupka iz člana 312. stav 1. tačka k) ZKPFBiH. Zbog toga je ovaj sud rješenjem ukinuo pobijanu presudu i odredio održavanje pretresa pred Vrhovnim sudom Federacije BiH s obzirom na to da je prvostepena presuda već jednom bila ukinuta.

Odluka

Na pretresu pred tim sudom, ocjenjujući izvedene dokaze pojedinačno i u međusobnoj vezi, sud je zaključio da radnja nasilnog provaljivanja u kuću optuženog, pri čemu je oštećeni S.H. znao da njegova majka nije u kući, a zatim i radnje kretanja prema optuženom u unutrašnjosti kuće uz psovku izrečenu optuženom, imajući u vidu da je sve uslijedilo nakon prethodnog fizičkog sukoba optuženog i majke oštećenog S.H., predstavljaju protivpravni napad S.H. na optuženog M.G. i na njegov dom. Dakle, u toj situaciji optuženi M.G. je imao pravo na nužnu odbranu, ali samo u mjeri koja je neophodna da odbije opisani napad oštećenog S.H. i koja je srazmjerna napadu.

Kada je optuženi ušicama velike sjekire koja se zatekla u kuhinji (jer je ranije sjekao kost) udario oštećenog S.H. u predio lijeve strane čela, on je koristio svoje pravo na nužnu odbranu. Međutim, takva odbrana u tim okolnostima, prema ocjeni ovog suda, nije bila neophodna da bi on odbio istovremeni protivpravni napad S.H., koji je, istina, bio znatno mlađa osoba od optuženog, ali je bio goloruk, pa bi i udarac upotrijebljenim oruđem u bilo koji drugi dio tijela, koji nema vitalni značaj, bio sasvim dovoljan da se odbije takav napad. Stoga se takva odbrana optuženog ne može smatrati srazmjernom, pa je ovaj sud zaključio da je optuženi, postupajući na način opisan u izreci, prekoračio granice nužne odbrane u smislu člana 26. stav 3. KZFBiH.

U radnjama optuženog koje su opisane u izreci presude, a za koje je ovaj sud ustanovio da su dokazane, stekla su se obilježja krivičnog djela ubistvo iz člana 166. stav 1. u vezi sa čl. 28. i 26. stav 3. KZFBiH. Zadavanjem udarca ušicama velike sjekire u predio lijevog čeonog dijela glave oštećenog, kada je oštećenom nanio tešku tjelesnu povredu opisanu u izreci presude, imajući u vidu sredstvo kojim je zadao udarac, kao i mjesto povrede koje predstavlja vitalni dio tijela, optuženi je bio svjestan da može usmrtiti oštećenog. Slabiji zamah sjekirom, čime bi i intenzitet udarca bio slabiji (što je potvrdio vještak sudske medicine, dr. D.D.), opredijelio je sud da zaključi da je volja optuženog u tim okolnostima bila pristajanje da oštećenog usmrti iz čega slijedi da je optuženi postupao sa eventualnim umišljajem.

**Predmet broj 03 0 K 024871 24
Kž 3 od 26. jula 2024. godine –
propust tužitelja da u prijedlogu za
produženje pritvora navede vrijeme
za koje predlaže da se pritvor produži**

Činjenice i žalbeni navodi

Rješenjem Kantonalnog suda u Tuzli broj 03 0 K 024871 24 Kv 3 od 16. jula 2024. godine osumnjičenom I.N., protiv koga se vodi istraga zbog krivičnog djela ubistvo iz člana 166. stav 1.

u vezi sa članom 28. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine (KZFBiH), produžen je pritvor za dva mjeseca, tako da mu pritvor prema tom rješenju može trajati najduže do 16. septembra 2024. godine ili do nove odluke suda.

Osporavajući prvostepeno rješenje zbog bitne povrede odredaba krivičnog postupka, branitelj osumnjičenog u žalbi je istakao da je prvostepeni sud počinio bitnu povredu odredaba krivičnog postupka iz člana 312. stav 2. u vezi sa članom 149. stav 2. ZKPFBiH zbog toga što je osumnjičenom produžio pritvor u trajanju od dva mjeseca, a takav prijedlog nije sadržan u prijedlogu za produženje pritvora osumnjičenom, odnosno u tom prijedlogu uopće nije sadržan period za koji se traži produženje pritvora. Branitelj je smatrao da je, postupajući na opisani način, prvostepeni sud izašao van okvira prijedloga i da je samoinicijativno odredio najduži vremenski period trajanja pritvora, a da to Tužiteljstvo prijedlogom za produženje pritvora nije tražilo.

Odluka

Prije svega, odredbom člana 149. stav 2. ZKPFBiH je propisano: „Pritvor se odlukom vijeća (član 25. stav 6), po obrazloženom prijedlogu tužitelja, može produžiti za najviše dva mjeseca (...)“. Iz navedene zakonske odredbe jasno proizlazi da prijedlog tužitelja, pored općih i posebnih uvjeta u odnosu na pritvorski osnov prema kojem se predlaže produženje pritvora, treba da sadrži i tačno određeno vrijeme za koje tužitelj predlaže produženje pritvora, te obrazloženje prijedloga.

Uvidom suda u prijedlog za produženje pritvora osumnjičenom utvrđeno je da nije naveden period za koji se traži produženje pritvora (osim što se tužitelj pozvao na odredbu člana 149. stav 2. ZKPFBiH), a da se u izreci pobijanog rješenja navodi da se osumnjičenom produžava pritvor za dva mjeseca i da prema tom rješenju pritvor može trajati najduže do 16. septembra 2024. godine ili do nove odluke suda. U vezi sa navedenim, branitelj u žalbi osnovano ukazuje na to da je prvostepeni sud samoinicijativno

produžio pritvor osumnjičenom za najduže moguće trajanje pritvora na osnovu člana 149. stav 2. ZKPFBiH, a da tužitelj u prijedlogu nije uopće naveo za koje vrijeme predlaže da se produži pritvor.

Dakle, produžujući pritvor osumnjičenom na navedeni način prvostepeni sud je povrijedio odredbu člana 149. stav 2. ZKPFBiH koja se odnosi na osnovni uvjet za produženje pritvora osumnjičenim u istrazi – postojanje obrazloženog prijedloga tužitelja za produženje pritvora u određenom trajanju zbog određenih pritvorskih osnova, što je utjecalo na donošenje zakonitog rješenja o produženju pritvora. Time je prvostepeni sud učinio bitnu povredu odredaba krivičnog postupka iz člana 312. stav 2. u vezi sa članom 149. stav 2. ZKPFBiH.

Predmet broj T08 0 KT 0005713 18 od 15. marta 2023. godine djelimično - pravna kvalifikacija krivičnog djela iz optužnice – bitno obilježje krivičnog djela ugrožavanje javnog prometa iz člana 332. stav 1. KZFBiH i krivičnog djela izazivanje opće opasnosti iz člana 323. stav 1. KZFBiH

Činjenice

Rješenjem Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj 08 0 K 003162 23 Kž 2 od 7. februara 2024. godine djelimično je uvažena žalba branitelja optuženog G.L., pa je ukinuta Presuda Kantonalnog suda u Širokom Brijegu broj 08 0 K 003162 23 K 2 od 28. marta 2023. godine kojom je optuženi G.L. proglašen krivim za krivično djelo teška krivična djela protiv sigurnosti javnog prometa iz člana 336. stav 2. u vezi sa krivičnim djelom ugrožavanje javnog prometa iz člana 332. stav 1. KZFBiH, a po izmijenjenoj optužnici broj T08 0 KT 0005713 18 od 15. marta 2023. godine i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od dvije godine i osam mjeseci. S obzirom na to da je presuda prvostepenog suda drugi put ukinuta, određeno je da se održi pretres pred Vrhovnim sudom Federacije Bosne i Hercegovine.

Postupak pred tim sudom započeo je čitanjem optužnice koja je izmijenjena na ponovljenom glavnom pretresu pred prvostepenim sudom.

Odluka

Razmatrajući činjenični opis optužnice pročitane na pretresu pred tim sudom u obimu koji je dopušten zakonom, sud je utvrdio da taj činjenični opis ne sadrži bitno obilježje krivičnog djela teška krivična djela protiv sigurnosti javnog prometa iz člana 336. stav 2. u vezi sa krivičnim djelom ugrožavanje javnog prometa iz člana 332. stav 1. KZFBiH za koje ga tereti optužnica, zbog čega ga nije mogao proglasiti krivim za to krivično djelo. Naime, kažnjavanje za osnovni oblik krivičnog djela ugrožavanje javnog prometa iz člana 332. stav 1. KZFBiH propisano je za učesnika u prometu na putevima, koji se ne pridržava prometnih propisa i koji time tako ugrozi javni promet da dovede u opasnost život ljudi ili imovinu većih razmjera. Iz toga jasno slijedi da je ugrožavanje javnog prometa (kojim se dovodi u opasnost život ljudi ili imovina većeg obima) posljedica tog krivičnog djela, pa pošto ona nije sadržana u činjeničnom opisu optužnice, opisano krivično djelo nije krivično djelo za koje se optuženi tereti optužnicom, jer ne sadrži sva njegova bitna obilježja propisana zakonom.

Međutim, imajući u vidu da sud nije vezan pravnom kvalifikacijom krivičnog djela iz optužnice, taj sud je razmatrao da li iz činjenica i okolnosti sadržanih u optužnici proizlaze bitna obilježja nekog drugog krivičnog djela, pa je ustanovio da su činjeničnim opisom optužnice obuhvaćena sva bitna obilježja krivičnog djela izazivanje opće opasnosti iz člana 323. stav 1. KZFBiH.

Naime, to krivično djelo čini onaj ko požarom, poplavom, eksplozijom, otrovom ili otrovnim plinom, ionizirajućim zračenjem, motornom silom, električnom ili drugom energijom ili pucanjem iz vatrenog oružja ili kakvom općeopasnom radnjom ili općeopasnim sredstvom izazove opasnost za život ljudi ili

imovinu većeg opsega. Pošto je konkretna optužnica sadržavala navode da je optuženi upravljao motornim vozilom, dakle motornom silom, i to bez položenog vozačkog ispita, vozeći nedozvoljenom brzinom i ne obraćajući pažnju na pješaka, svjestan da na taj način može dovesti u opasnost život ljudi, na šta je pristao, slijedi da je takvim navodima optužnice upravo opisano krivično djelo izazivanje opće opasnosti iz člana 323. stav 1. KZFBiH na šta je ukazivala i odbrana optuženog.

Taj sud je nakon toga, ocjenom preuzetih dokaza relevantnih za krivično djelo izazivanje opće opasnosti iz člana 323. stav 1. KZFBiH, kako pojedinačno tako i u njihovoj međusobnoj vezi, utvrdio da su u radnjama i postupcima optuženog G.L. ostvarena sva bitna obilježja tog krivičnog djela, te je optuženom izrekao kaznu zatvora u trajanju od jedne godine i šest mjeseci.

Predmet broj 09 0 K 026508 24 Kv 153 od 29. marta 2024. godine - procesne garancije osumnjičenog, optuženog, odnosno povezane osobe iz člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju o ljudskim pravima i temeljnim slobodama prilikom odlučivanja o produženju privremene mjere osiguranja u skladu sa članom 17. stav 3. Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom

Činjenice i žalbeni navodi

Rješenjem Kantonalnog suda u Sarajevu broj 09 0 K 026508 24 Kv 153 od 29. marta 2024. godine, radi osiguranja imovinske koristi za koju se sumnja da je pribavljena krivičnim djelom u iznosu od 2.026.960,00 KM, optuženom H.H. produžena je privremena mjera osiguranja, i to: zabrana otuđenja i opterećenja nekretnina ili stvarnih prava upisanih na nekretnini uz zabilježbu zabrane u zemljišnim knjigama, upisana u Općinskom sudu u Sarajevu, vlasništvo 1/1 H.H., koja se sastoji od tačno označenih parcela k.o. SP G.B. Navedena privremena mjera

osiguranja produžena je prijašnjim Rješenjem Kantonalnog suda u Sarajevu broj 09 0 K 026508 19 Kv 119 od 6. maja 2020. godine i Rješenjem Kantonalnog suda u Sarajevu broj 09 0 K 026508 22 Kv 137 od 28. marta 2022. godine. Također je određeno da će mjera osiguranja iz naznačenog rješenja trajati dvije godine, a taj period prema ovom rješenju računa se od 29. marta 2024. godine i može trajati do 29. marta 2026. godine ili do druge odluke suda.

U žalbi braniteljica optuženog, u suštini, prigovara da je pobijano rješenje doneseno bez saslušanja optuženog H.H., odnosno bez njegove odbrane, čime mu nije omogućeno da se izjasni „u vezi sa svim činjenicama i dokazima koji dovode do privremene zabrane raspolaganja njegovom imovinom“.

Odluka

Takvi žalbeni navodi braniteljice optuženog doveli su u pitanje zakonitost pobijanog rješenja.

Odredbom člana 17. stav 3. Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom, između ostalog, propisano je da rješenje kojim se određuju mjere osiguranja mora sadržavati i tačno vrijeme na koje je mjera određena nakon čega sud, u zavisnosti od ishoda krivičnog postupka ili posebnog postupka za oduzimanje imovinske koristi, donosi rješenje o produženju privremenih mjera ili rješenje o njihovom ukidanju. S tim u vezi, u Zakonu o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom (pa tako i u članu 17. stav 3. istog zakona) nije propisana obaveza suda da održi ročište na kome bi stranke i branitelj osumnjičenog, odnosno optuženog, imali mogućnost da se izjasne o činjenicama i okolnostima relevantnim za odluku suda o daljem trajanju privremene mjere osiguranja prije donošenja rješenja o produženju privremenih mjera ili rješenja o njihovom ukidanju.

U odredbi člana 16. stav 2. Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom propisano je da sud može

odrediti privremene mjere osiguranja i prije nego što je osumnjičenom, optuženom, odnosno povezanoj osobi omogućeno da se izjasni o prijedlogu tužitelja za određivanje mjere osiguranja. Međutim, primjena tog pravila nije obavezna u postupku produženja privremenih mjera osiguranja (a prema sadržaju te zakonske odredbe, nije obavezna ni u postupku određenja privremenih mjera), nego je sud dužan (kada odlučuje o produženju privremenih mjera osiguranja) ocijeniti da li je primjena tog pravila u konkretnom slučaju opravdana i cjelishodna.

Osim toga, kada je u pitanju postupak odlučivanja o produženju privremene mjere osiguranja ili o njenom ukidanju u smislu citirane odredbe člana 17. stav 3. Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom, taj sud podsjeća da je članom II/2. Ustava Bosne i Hercegovine propisano da se prava i slobode određeni u Evropskoj konvenciji i njenim protokolima direktno primjenjuju u Bosni i Hercegovini, te da imaju prioritet nad svakim drugim zakonom. U praksi Ustavnog suda Bosne i Hercegovine (npr. odluke Ustavnog suda BiH broj AP 2044/20 od 5. oktobra 2021. godine i broj AP 3228/22 od 23. marta 2023. godine) ukazuje se na to da na svaki konkretan slučaj treba direktno primijeniti odredbe Evropske konvencije i njenih protokola ukoliko domaći zakoni ne regulišu određeno pitanje, ili ako ga ne regulišu dovoljno jasno.

Odredbama člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju o ljudskim pravima i temeljnim slobodama (EKLJP) štiti se pravo na mirno uživanje svoje imovine, ali se propisuje i mogućnost da se ograniči to pravo pod određenim uvjetima. Na takav stav jasno ukazuje praksa ESLJP kojom se tumači član 1. Protokola broj 1 uz EKLJP. Prema toj praksi ESLJP, član 1. Protokola broj 1 uz EKLJP sadrži tri različita pravila. Prvo pravilo, koje se nalazi u prvoj rečenici prvog stava, opće je prirode i ono izražava načelo mirnog uživanja u imovini. Drugo pravilo, sadržano u drugoj rečenici istog stava, određuje da se lišavanje imovine može izvršiti pod određenim uvjetima. Treće pravilo,

sadržano u stavu 2. istog člana, dopušta da države potpisnice imaju pravo, između ostalog, da kontrolišu korištenje imovine u skladu s javnim interesom. Sva tri pravila su međusobno povezana i ona nisu međusobno kontradiktorna, a drugo i treće pravilo se odnose na određene slučajeve miješanja države u pravo na mirno uživanje imovine (vidjeti npr. presude Evropskog suda za ljudska prava u predmetima *Sporrong i Lonnroth protiv Švedske* od 23. septembra 1982. godine, zahtjev broj 7151/75 i dr., stav 61, *Latridis protiv Grčke* od 25. marta 1999. godine, zahtjev broj 31107/96, stav 55, *Broniowski protiv Poljske* od 22. juna 2004. godine, zahtjev broj 31443/96, stav 134).

Budući da u konkretnom slučaju navedena privremena mjera osiguranja - zabrana otuđenja i opterećenja navedene nekretnine ili stvarnih prava upisanih na nekretnini uz zabilježbu zabrane u zemljišnim knjigama - nema kao posljedicu „lišavanje imovine“, već „kontrolisanje korištenja imovine u skladu s javnim interesom“, ta privremena mjera osiguranja ubraja se u doseg stava 2. člana 1. Protokola broj 1 uz EKLJP (vidjeti npr. presudu ESLJP u predmetu *Shorazova protiv Malte* od 3. marta 2022. godine, zahtjev broj 51853/19, st. 103. i 104). Pri tome, da bi takvo ograničenje (miješanje u pravo na mirno uživanje svoje imovine) bilo u skladu sa članom 1. Protokola broj 1 uz EKLJP, ono mora biti predviđeno zakonom, služiti legitimnom cilju u javnom ili općem interesu i mora da postoji razuman odnos srazmjernosti između korištenih sredstava i cilja koji se želi postići tim miješanjem, tj. pravična ravnoteža između zahtjeva općeg interesa i zahtjeva zaštite temeljnih prava pojedinca, te da pojedincu nije nametnut prekomjeran teret (vidjeti npr. presude Evropskog suda za ljudska prava u predmetima *Sporrong i Lonnroth protiv Švedske* od 23. septembra 1982. godine, zahtjevi broj 7151/75 i dr., stav 69, *Džinić protiv Hrvatske* od 17. maja 2016. godine, zahtjev broj 38359/13, stav 67).

U vezi sa navedenim, a na šta se opravdano ukazuje u žalbi braniteljice optuženog, ESLJP u svojim odlukama poseban značaj daje

procesnim garancijama pojedinca „protiv proizvoljnog ili nesrazmjernog miješanja“. Tako se u presudama ESLJP identično navodi da, iako član 1. Protokola broj 1 uz EKLJP ne sadrži izričite procesne zahtjeve, domaći postupci koji se tiču prava na mirno uživanje imovine pojedinca moraju pružiti pojedincu razumnu priliku da iznese svoj predmet (argumente) pred nadležnim organom radi efikasnog osporavanja mjere kojom se ograničavaju prava iz tog člana, ukazujući pri tome i na značaj kontradiktorne rasprave u skladu sa načelom „jednakosti oružja“ (presuda ESLJP u predmetu *Shorazova protiv Malte* od 3. marta 2022. godine, zahtjev broj 51853/19, stav 105, presuda ESLJP u predmetu *Uzan i drugi protiv Turske* od 5. marta 2019. godine, zahtjevi broj 19620/05 i dr., stav 214, presuda ESLJP u predmetu *Veits protiv Estonije* od 1. juna 2015. godine, zahtjev broj 12951/11, stav 72, presuda ESLJP u predmetu *Jokela protiv Finske* od 21. maja 2002. godine, zahtjev broj 28856/95, stav 45).

U spomenutoj presudi ESLJP donesenoj u predmetu *Shorazova protiv Malte* od 3. marta 2022. godine (st. 105, 119, 121. i 123), na koju se braniteljica optuženog poziva u žalbi, ESLJP je ukazao na to da je (u periodu od 2014. do 2021. godine) aplikantici određena i više puta produžena mjera „zamrzavanja“ imovine, a da ona nije saslušana pred sudom, tako da je lišena efikasne procesne zaštite protiv proizvoljnog ili nesrazmjernog miješanja, što je dovelo do odsustva „pravične ravnoteže“ između zahtjeva općeg interesa i zahtjeva zaštite temeljnih prava pojedinca, odnosno do povrede člana 1. Protokola broj 1 uz EKLJP.

Polazeći od navedenih standarda ESLJP, te sadržaja i dometa člana 16. stav 2. Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom, taj sud je ustanovio da osumnjičeni, optuženi, odnosno povezana osoba uživaju određene procesne garancije iz člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku

konvenciju o ljudskim pravima i temeljnim slobodama (EKLJP), koje su sadržane u pravu svake osobe kojoj su određene i kasnije produžavane privremene mjere osiguranja da joj se omogući da se u razumnim intervalima izjasni o svim činjenicama i dokazima relevantnim za odluku suda o daljem trajanju privremenih mjera osiguranja. To, dalje, znači da je obaveza suda da u razumnim intervalima održi ročište na kome će im se osigurati te procesne garancije, ali i da ocijeni njihove navode istaknute na tom ročištu u postupku odlučivanja o daljem trajanju privremenih mjera osiguranja. Time će se, radi osiguranja procesnih garancija iz člana 1. Protokola broj 1 uz EKLJP, ispuniti i zahtjev za kontradiktornu raspravu u skladu sa načelom „jednakosti oružja“ na kojem insistira i ESLJP u svojoj praksi.

U konkretnom slučaju optuženom H.H. od kada mu je određena privremena mjera osiguranja (od 30. avgusta 2018. godine) koja je kasnije produžavana navedenim rješenjima, te, kao što je već navedeno, pobijanim rješenjem produžena do 29. marta 2026. godine ili do druge odluke suda, prvostepeni sud nikada nije održao ročište i tako osigurao pravo optuženog da se u razumnim vremenskim intervalima izjasni o svim činjenicama i dokazima relevantnim za dalje trajanje privremene mjere osiguranja koja mu je prethodno određena, a radi efektivnog osporavanja te mjere, tj. kako bi sud ocijenio i te navode optuženog u postupku odlučivanja o daljem trajanju privremene mjere osiguranja. Na taj način optuženom H.H. je uskraćena efikasna procesna zaštita protiv proizvoljnog ili nesrazmjernog miješanja koja proistječe iz člana 1. Protokola broj 1 uz EKLJP. Time je dovedena u pitanje „pravična ravnoteža“, odnosno srazmjernost između privremene mjere kojom mu je ograničeno pravo na imovinu iz tog člana i zahtjeva zaštite tog prava optuženog, što je dovelo do povrede člana 1. Protokola broj 1 uz EKLJP.

**Predmet broj 43 0 Ps 194964
24 Rev – raskid ugovora zbog
promijenjenih okolnosti**

Činjenice

Tužitelj je tužbenim zahtjevom potraživao naknadu štete u vidu izmakle koristi zbog toga što je tuženi jednostrano raskinuo ugovor.

U postupku pred nižestepenim sudovima, u bitnom, utvrđeno je da je tužitelj u svojstvu prevozioca sa pravnim prednikom tuženog, kao kupcem, 28. marta 2018. godine zaključio ugovor o prijevozu robe u drumskom saobraćaju kojim su utvrđena međusobna prava i obaveze ugovornih strana u vezi sa prijevozom plina i drugih srodnih proizvoda na teritorijama BiH, Hrvatske, Slovenije, Mađarske i drugih zemalja. Uz navedeni ugovor zaključena su i dva aneksa koja su se odnosila na cijenu prijevoza. Ugovor je zaključen na period od pet godina, odnosno do 28. marta 2023. godine.

Tuženi je jednostrano raskinuo navedeni ugovor 7. januara 2021. godine, te istovremeno osporio ispostavljenju fakturu tužioca od 4. januara 2021. godine i izjavio da ugovor raskida. Potom je takav raskid potvrdio i dostavljanjem dopisa od 18. januara 2021. godine u kojem je naveo da jednostrano raskida ugovor zbog nemogućnosti da proda svoju robu na tržištu BiH, te ograničenja ili zabrane poslovanja njegovih kupaca da vrši prijevoz plina, ali i zbog posjedovanja vlastitog voznog parka, pri tome ukazujući na negativne posljedice izazvane pandemijom Covida-19.

Prvostepeni sud je zaključio da je jednostranim raskidom ugovora o prijevozu robe u drumskom saobraćaju od 28. marta 2018. godine i aneksa I i II od tuženog tužitelju pričinjena šteta u vidu izmakle koristi koja je određena nalazom i mišljenjem vještakinje ekonomske struke i koja iznosi 99.629,28 KM zbog čega je obavezao tuženog da plati traženi iznos. Drugostepeni sud je prihvatio činjenični i pravni stav prvostepenog suda, pa je odbijanjem žalbe tuženog potvrdio prvostepenu presudu u cijelosti. Tuženi je

u reviziji pobijao drugostepenu presudu u dosuđujućem dijelu zbog povrede odredaba parničnog postupka i pogrešne primjene materijalnog prava.

Odluka

I prema shvatanju revizijskog suda, tužitelj je dokazao da je, usljed nezakonitog raskida ugovora, pretrpio štetu i da je ona nastala zbog odgovornosti druge strane.

Nižestepeni sudovi su pravilno tumačili odredbu člana 133. ZOO kada su zaključili da tuženi zbog promijenjenih okolnosti, na koje se pozivao u svojim dopisima o raskidu ugovora, taj ugovor nije mogao raskinuti jednostranom izjavom volje, već da je raskid trebalo da traži podnošenjem tužbe sudu.

Naime, iz sadržine odredbe člana 133. stav 1. ZOO izričito proizlazi da, u slučaju promijenjenih okolnosti, stranka kojoj je otežano da ispuni obaveze, ili da se svrha ugovora ne može ostvariti.....može zahtijevati da se ugovor raskine. Dakle, tuženi je zbog promijenjenih okolnosti, na koje se pozivao u izjavama o raskidu ugovora, morao podnijeti tužbu sudu i dokazivati da postoje promijenjene okolnosti. Tuženi tako nije postupio, pa su neprihvatljivi svi revizijski prigovori istaknuti u tom smislu.

**Predmet broj 65 0 P 593525 23
Rev – primjena pravila o teretu
dokazivanja i pasivno držanje suda**

Činjenice i revizijski navodi

U navedenom sporu tužitelj je tražio da se utvrdi stjecanje prava vlasništva dosjelošću na nekretninama uknjiženim kao državno vlasništvo sa dijelom 1/1 na osnovu Odluke Komisije za arondaciju od 14. juna 1947. godine i Odluke Ministarstva poljoprivrede od 2. avgusta 1947. godine. Rješenjem Općine od 19. septembra 2000. godine kao nosilac prava raspolaganja na navedenim nekretninama upisan je tuženi.

Nakon izvršene arondacije pravni prednici tužitelja nisu izvedeni iz posjeda navedenih nekretnina na kojima je do 2016. godine kao isključivi posjednik bila upisana majka tužitelja, a poslije toga kao posjednici upisani su tužitelj i njegova sestra sa suposjedničkim dijelovima od po ½ (koja je svoj dio poklonila tužitelju). Do 1992. godine navedene nekretnine je koristio tužitelj sa svojom porodicom i za njih plaćao porez nakon čega je, zbog ratnih događanja, bio primoran da ih napusti, ali ih sada ponovo drži u svom posjedu.

Povodom zahtjeva za vraćanje nekretnina (iz 2000. godine) nadležne općinske službe su utvrdile da nekretnine nisu proglašene napuštenim, da nisu stavljene pod privremenu upravu općine, da ih nije zaposjelo treće lice, te da se navedene nekretnine vraćaju u posjed majci tužitelja (zaključkom od 2003. godine).

Prvostepeni sud je odbio tužbeni zahtjev na osnovu sljedećih zaključaka: tek u oktobru 1995. godine stupio je na snagu Zakon o osnovama vlasničkih odnosa, koji više ne sadrži zabranu stjecanja prava vlasništva dosjelošću na državnom vlasništvu, pa se početak dosjedanja može računati tek od dana stupanja na snagu navedenog zakona, na osnovu iskaza tužitelja i saslušanih svjedoka ne može se utvrditi tačan datum kada je tužitelj ponovo uspostavio posjed na navedenim nekretninama nakon što ih je napustio u toku 1992. godine, jedino se može prihvatiti da je tužitelj ponovo uveden u posjed u aprilu 2003. godine, kao nasljednik iza svoje majke, budući da tokom postupka nije dokazao tačan datum ponovnog uspostavljanja posjeda na navedenim nekretninama, na tužitelja, kao savjesnog, ali ne i zakonitog posjednika, ima se primijeniti odredba člana 58. stav 2. Zakona o stvarnim pravima FBiH, pa pošto od aprila 2003. godine pa do podnošenja tužbe (22. avgusta 2016. godine) nije protekao zakonski rok od 20 godina neprekidnog posjeda, tužbeni zahtjev nije osnovan.

Drugostepeni sud je prihvatio kao potpune i pravilne činjenične i pravne zaključke

prvostepenog suda. Tužitelj je u reviziji pobijao odluke zbog povrede odredaba parničnog postupka i pogrešne primjene materijalnog prava.

Odluka

Svojom odlukom Vrhovni sud je ukinuo obje nižestepene odluke i vratio predmet na ponovno odlučivanje prvostepenom sudu, zaključivši da obrazloženje da tužitelj nije sa velikim stepenom sigurnosti dokazao kada je nakon 1992. godine ponovo uspostavio posjed na navedenim nekretninama ne pruža neophodnu osnovu za kontrolu pravilnosti odluke sudova nižeg stepena, odnosno za ocjenu da li je pravilno primijenjeno pravilo o teretu dokazivanja iz člana 126. ZPP.

Pretpostavka za primjenu pravila o teretu dokazivanja iz člana 126. ZPP je prethodna pravilna primjena odredbe člana 8. ZPP, odnosno pravilan zaključak suda da se na osnovu slobodne ocjene izvedenih dokaza ne može sa sigurnošću utvrditi postojanje određene odlučne činjenice. Navedena pretpostavka u konkretnom slučaju nije ispunjena. Revizijski sud je tako zaključio ocjenjujući da je tužitelj u činjeničnim navodima tužbe i prilikom saslušanja u svojstvu parnične stranke naveo, između ostalog, da je on već u oktobru 2015. godine stekao pravo vlasništva na navedenim nekretninama, budući da mu niko ni prije, ni poslije tog datuma nije osporavao ili ometao faktičku vlast na tim nekretninama, koju on i sada vrši, zatim, ...“da je sada nekretnine vrlo teško i koristiti, da dolazi i obilazi, ali to je bila linija razgraničenja u ratu, kopani su rovovi, bilo je sve minirano, a jedan dio je očišćen...kada se vratio, nije se mogao ni snaći, imao je mala finansijska primanja, te zbog tog razloga nikada nije izvršio prevod zemljišta“. Ocjenjujući sadržaj zapisnika sa ročišta na kojima su saslušani svjedoci davali iskaze u prilog tvrdnjama tužitelja, sud nije postavio niti jedno pitanje tužitelju i svjedocima, pa ni pitanje koje je nametala elementarna logika radi utvrđivanja odlučne činjenice kada se tužitelj vratio nakon rata na navedene nekretnine i očitovao volju da

ih posjeduje. Činjenična neizvjesnost nije mogla biti prevladana primjenom pravila o teretu dokazivanja, jer je ta činjenična neizvjesnost posljedica i pasivnosti prvostepenog suda, odnosno njegovog propusta da, u skladu sa ovlaštenjima iz člana 78. stav 2. i člana 106. ZPP,

razjasni nejasne činjenične navode stranaka i svjedoka, ostajući pri tome u okviru navoda koje su stranke istakle u postupku i okolnosti na koje su predloženi i izvedeni dokazi saslušanjem stranaka i svjedoka.